

Oponentní posudek na diplomovou práci

Autor/ka DP: JAKUB KAHÁNEK
Studijní program/obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název práce: FENOMÉN FEMINIZACE UČITELSKÉ PROFESE V PROSTŘEDÍ ČESKÉHO ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU
Oponent/ka práce: PhDr. Simona Kyrková, Ph.D.

Hodnotící kritéria	Splňuje bez výhrad	Splňuje s drobnými výhradami	Splňuje s výhradami	Nesplňuje
A. Obsahová				
V práci jsou vymezeny základní a dílčí cíle, které jsou v koncepci práce patřičně rozpracovány. Cíle jsou adekvátně naplňovány.	☒	☐	☐	☐
Práce splňuje cíle zadání.	☒	☐	☐	☐
Studující využívá a kriticky vybírá sekundární a/nebo primární literaturu.	☒	☐	☐	☐
Práce má vymezen předmět, je využito odpovídajících metodologických postupů.	☒	☐	☐	☐
Výstupy výzkumných částí jsou adekvátně syntetizovány a je o nich diskutováno.	☒	☐	☐	☐
V práci je využita odborná terminologie a jsou vysvětleny hlavní pojmy.	☒	☐	☐	☐
V práci jsou formulovány jasné závěry, které se vztahují ke koncepci práce a ke stanoveným cílům.	☒	☐	☐	☐
B. Formální				
Práce vykazuje standardní poznámkový aparát a jednotný způsob citací v rámci práce, je typograficky jednotná.	☒	☐	☐	☐
Studující dodržuje jazykovou normu, text je stylisticky jednotný.	☒	☐	☐	☐
Text je soudržný, srozumitelný a argumentačně podložený.	☒	☐	☐	☐
C. Přínos práce				
Tvůrčí přístup studujícího, kompilační hodnota, využití pro praxi.	☒	☐	☐	☐

Celkové hodnocení práce:

Předkládaná diplomová práce sleduje bohužel již standardní jev feminizace učitelské profese, jehož důsledky jsou v naší současnosti stále výrazněji uvědomované, pojmenováváné - ale bohužel systémově stále neřešené.

V teoretické části práce (64 stran) autor představuje perspektivu uchopení tématu. Logicky přechází od analýzy feminizace jako celospolečenského jevu k jeho sledování v oblasti školství s následným zaměřením na školství v České republice. Samostatná rozsáhlá podkapitola je věnována sledování vývoje podílu učitelek a učitelů na školách jednotlivých úrovní a typů v ČR, kterou doplňuje i podkapitola o situaci v porovnatelných sektorech ve školství v zahraničí. Kvantitativní data jsou prezentována v podobě barevně rozlišujících lineárních grafů, dobře ilustrujících křivky proměn genderového složení zástupců učitelské profese. Pozitivně oceňuji široký záběr sledovaného období, počínající u některých vybraných ukazatelů už rokem 1864.

Samostatné kapitoly jsou věnovány analýze příčin a důsledků feminizace učitelské profese. Na s. 65 autor uvádí: "Jako hlavní příčiny feminizace jsem identifikoval tyto:", což vybízí k otázkám: "Z jakých argumentů vychází tato Vaše identifikace? Nejedná se spíše o stanovení předpokladů výzkumu?" Kapitoly o příčinách a důsledcích feminizace ve školství (s. 65 - 77) se snaží o uchopení základních a nejvýraznějších ukazatelů v daných kategoriích (příčiny - důsledky). Svým charakterem, vyjádřeným metaforou "co bylo dříve - vajíčko nebo kuře?" (s. 71) vybízí tyto části práce k dalšímu rozpracování, které však již pochopitelně není v intencích předkládané práce a přesahovalo by do oblasti výzkumu sociologického nebo obecně genderového. Za zásadní považuji autorovo zdůraznění důsledků absence mužských vzorů ve výchově pro vývoj chlapecké/mužské identity a rolí a vzorců chování z ní odvozovaných. Rovněž důležitý je poukaz na určitou preferenci stylů chování typických spíše pro dívky ze strany žen-učitelek a na možné znevýhodnění chlapců v šancích získávat objektivní hodnocení výsledků jejich práce (s. 73). Vzhledem k jinak bezchybné jazykové úrovni práce upozorňuji autora na užívané spojení "důsledkyna..." a pro příští text doporučuji spojení "důsledky pro ...".

V empirické části (50 stran) autor prezentuje zjištění kvalitativního šetření metodou polostrukturovaného hloubkového rozhovoru, realizovaného s reprezentanty klíčové skupiny učitelů/učitelek 1. stupně základní školy (4 učitelé, 4 učitelky). Otázky rozhovoru byly voleny s cílem získat výpovědi respondentů ke třem základním oblastem: motivy volby učitelské profese, profesní spokojenost respondentů, percepce jevu feminizace učitelské profese. Velmi pozitivně hodnotím hloubku autorových interpretací a pokusu o jejich syntézu. Kladené otázky, jejich rozvíjení v průběhu rozhovoru i následná syntéza a interpretace zjištění prozrazují autorovo důkladné obeznámení s tématem jak prostřednictvím studovaných pramenů, tak i dlouhodobým sledováním celospolečenského trendu feminizace a jejího dopadu na školskou praxi. K této části práce si dovoluji pouze drobnou formální připomínku: poněkud nevýrazná strukturovanost této části textu vzhledem k jejímu rozsahu (s. 86 - 123) ztěžuje orientaci v obsahu, proto jsem ocenila shrnutí a kategorizaci zjištěných jevů k oblasti profesní spokojenosti respondentů (kap. 5.4.2., s. 97 - 102) a doporučila bych přehlednější prezentaci údajů i u ostatních sledovaných oblastí.

Práce je uzavřena shrnující kapitolou a závěrem, zdůrazňujícím zásadní poznání zjištěná výzkumem, ze kterých autor odvozuje otázky pro další analýzu studovaného problému a naznačuje možné perspektivy dalšího uvažování o fenoménu feminizace a žádoucího vyrovnávání podílu žen a mužů v učitelské profesi v budoucnosti našeho školství.

Kromě obsahových a metodologických kvalit předložené práce bych ráda ocenila kapitolu 4.6.2. (s. 126 - 128), naznačující uvědomované profesní i osobnostní zrání autora v průběhu realizace práce.

Výběr, množství a povaha informačních zdrojů (170 pramenů zahrnujících monografie, akademické práce, periodika, elektronické zdroje, sborníky z konferencí, zdroje statistických dat i osobní výpovědi) a zejména způsob práce s nimi prozrazují dlouhodobé hluboké zaujetí autora práce zvolenou tematikou. Tato skutečnost se pochopitelně pozitivně odráží v úrovni uchopení tématu a kvalitě jeho dalšího zpracování směrem k novým či syntetizujícím zjištěním a závěrům. Hloubka zpracování tématu, jeho sledování z četných a pro cíle práce relevantních perspektiv, hloubková kvalitativní analýza zjištěných skutečností ve spojení s poctivým zaujetím, korigovaným přísnou sebereflexí při interpretaci dat, daly vzniknout práci, která zpracováním i rozsahem převyšuje standard a naznačuje tak perspektivu dalšího akademického růstu jejího autora. Současně však - v souladu se závěry diplomové práce, které správně kvalitu práce učitele/učitelky neodvozují od jeho/její genderové příslušnosti, ale zároveň poukazují na důsledky absence mužských vzorů ve výchově populace - přeji všem žákům a žákyním 1. stupně takového učitele, jakým se jeví být autor předložené diplomové práce.

V důsledku výše zmíněných skutečností práci velmi ráda doporučuji k obhajobě s návrhem hodnotit VÝBORNĚ a současně vybízím komisi k uvážení nominovat práci na mimořádné ocenění.

Práce splňuje požadavky na udělení akademického titulu magistr:	ANO
Práci doporučuji k obhajobě:	ANO
Návrh klasifikačního stupně:	výborně

Náměty pro obhajobu:

Zamyslete se nad pozitivy i riziky případných systémových opatření vedoucích k vyrovnání nepoměru mužů a žen v učitelské profesi.

V jakých zemích v Evropě/ve světě nacházíme "příklady dobré praxe" v prevenci genderových stereotypů ve výběru povolání učitele/učitelky 1. stupně ZŠ i v postojích veřejnosti k této profesi?

Obecně platí a i ve Vaší práci uvádíte (např. s. 58), že výchova a péče o nižší věkové stupně jsou častěji asociovány s ženou-učitelkou. Jaké příklady péče o děti mladšího školního věku - potvrzující i vyvracející zmíněnou představu - nacházíme v historii školství, výchovy a vzdělávání?

Datum: 21. května 2012, Liberec

Podpis: _____

